

מדריך למורה

רציונל

משימת המבחן כוללת שני תיאורי מקרה המתרחשים במעגלי ההשתייכות המוכרים והשכיחים בחיי היום-יום של התלמידים: הכיתה ובית הספר. חקר המקרים הללו מבטא את תפיסת תכנית הלימודים בדבר הדגשת העיסוק בנושאים המעוגנים בתחום האזרחות. תיאורי המקרה, המשמשים כנקודת המוצא למשימה, מעלים קונפליקטים שמהם נובעות התנהגויות שונות של המעורבים באירוע (בהתרחשות). ההתנהגויות הללו נוגעות למימוש זכויות יסוד, כגון הזכות לשוויון, הזכות לפרטיות, הזכות לכבוד, הזכות לקניין והזכות לחופש הביטוי, או לפגיעה בהן. המשימה בודקת את רמת הידע וההבנה של התלמידים בנושא הזכויות (בשמן המפורש), ובוחנת את יכולתם להעריך את ההתנהגויות והעמדות המוצגות בהתרחשות באמצעות העלאת טיעונים ביקורתיים, ואת מידתם יכולתם לקשר אירוע ספציפי לסוגיה חברתית ברמת הכללה גבוהה יותר.

משימת המבחן מתבססת בעיקר על הציר **אנחנו אזרחים במדינת ישראל**, ומתייחסת לארבע מודולות (סעיפים אחדים מכל מודולה), כמפורט להלן:

- מודולה ב סעיף 2.1 – אילו זכויות יש לכל אדם שחי בישראל? (עמ' 93)
- מודולה א סעיף 3.2 – שוויון ואי שוויון (בחלק א) (עמ' 90)
- סעיף 2.2-2.3 – איך מתנהגים בקבוצת ההשתייכות? האם כל מה שמחליטים ראוי?
– איך שומרים על הזכויות של כל אחד ואחת בקבוצה? (עמ' 89)
- מודולה ג סעיף 1 – בין מי למי יש מחלוקות ומתחים, ועל מה הם? (עמ' 95)
- סעיף 2 – באיזה אופן מתמודדים עם הבעיות והסוגיות, וכיצד פותרים אותן?
(עמ' 96)
- מודולה ו סעיף 2 – החלטת החלטות לגבי התנהגויות בבית הספר (עמ' 106)

חלק א במשימת המבחן מתקשר גם לציר **לחיות בסביבות משתנות**.

- מודולה ג סעיף 2.1-2.2 – בהקשר למשימות ולתפקידים שילדים יכולים למלא במסגרות החברתיות שאליהן הם משתייכים (בכיתה, בבית הספר) (עמ' 81)

משימת המבחן בהלימה למטרות תכנית הלימודים

המשימה נכתבה בזיקה למטרות הבאות מתכנית הלימודים:

- מטרה 1 - מדינת ישראל – מדינה יהודית ודמוקרטית
סעיפים 1.6 (בהקשר לחברת התלמידים), 1.7
- מטרה 2 - מכנה משותף לצד ייחודיות בחברה רב-תרבותית במדינת ישראל
סעיף 2.5
- מטרה 4 - המסגרות הארגוניות של החברה
סעיף 4.7

מטרה 10 - מיומנויות וכישורים
 סעיף 10.5 (א-ד באופן חלקי)

מבנה משימת המבחן

במשימה שני חלקים:

חלק א: מי הם המשתתפים בבחירות?

חלק ב: מה עשתה ורד?

החלקים אינם תלויים זה בזה. הם מאפשרים התייחסות לזכויות יסוד שונות, כך שהלמידה לא תתמקד בזכות אחת בלבד.

חלק א: מי הם המשתתפים בבחירות?

חלק זה מתמקד בהליך בחירות למועצת התלמידים בבית הספר "אמירים". תלמידי כיתות א-ד מבקשים לשנות את ההליך המקובל מזה שנים.

התלמידים מתבקשים לבחון את המצב הקיים ולהתייחס לזכות שתלמידי כיתות א-ד רצו לממש (שוויון הזדמנויות). עליהם להתייחס לבקשת תלמידי כיתות א-ד בראייה רב-כיוונית – להעלות טיעוני תמיכה והתנגדות, להציע דרכים להתמודדות עם המחלוקת שהתעוררה בבית הספר ולהעריכה בזיקה לשמירת הזכויות של תלמידי כל הכיתות.

בסיום חלק זה התלמידים מתקשרים להווייה היום-יומית בבית ספרם – הם מתבקשים לתאר את תהליך הבחירות המתרחש אצלם ולהעריכו על יסוד הבנת המשמעות של תהליך בחירה דמוקרטי.

חלק ב: מה עשתה ורד?

חלק זה מתמקד בדרך שנקטה ורד בעקבות חשד שלקחו לה קלמר חדש מן התיק האישי שלה. התלמידים מתבקשים לבחון ולהעריך את התנהגותה של ורד, על שלביה השונים, ולהתייחס הן לזכויותיה של ורד שנפגעו, לדעתה, והן לזכויות האחרים שנפגעו ממעשיה שלה. כמו כן, עליהם להקיש מהמקרה הפרטי של ורד לתופעה כללית מאותו סוג ולהציע לורד דרכים להתנהגות רצויה. בסיום, התלמידים מתבקשים לקשר בין אמרת חז"ל: "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" לבין המקרה של ורד.

באיזה חלק לבחור?

מומלץ לבחור מתוך משימת המבחן את שני החלקים.

עיתוי הביצוע של כל חלק יכול להיות בזמן שונה בהתאמה לנושאים הנלמדים בכיתה.

אבני היסוד המודגשות במשימת המבחן

אזרחות:	זכויות (שוויון, כבוד אנושי, פרטיות ושם טוב, חופש הביטוי), הוגנות, פשרה, יחיד וחברה, דמוקרטיה
גיאוגרפיה:	קשרי גומלין
סוציולוגיה:	החלטת החלטות, התחשבות הדדית, נורמות חברתיות

* הערה: בבתי ספר ששםם "אמירים" יכולים המורים לשנות את שם בית הספר שבתיאור המקרה, כהבנתם.